

23–25. juuni 1941.a.

Analüüsi, kuidas täideti 23. juunil 1941.a. Ternopolis sõjanõukogus vastu võetud otsuseid, alustame me peamisest – Edelarinde kõige võimsamast kindral Vlassovi **4.mehkorpusest**. See ei võta meil palju aega ja paberiruumi – 4.MK ei võtnud planeeritud vasturünnakust peaaegu üldse osa (seda, mis peitub sõna „peaaegu“ all, vaata allpool).

Autori käsutuses olevad allikad ei anna sellisele uskumatule sündmuste käigule mingit mõistlikku seletust. Punaarmee juhtkonnal olid seoses selle korpusega kõige suuremad lootused. Armeekindral G.K.Žukov, kes sai pärast Halhin-Goli lahingut Kiievi ESRK ülemaks, tegi 4.MK formeerimise ülesandeks oma vanale kaasteenijale, Halhin-Goli lahingu kangelasele M.I.Potapovile. Siis, 1939. aasta augustis, viis nõukogude vägede lõunapoolse tankigrupi komandör polkovnik Potapov hiilgavalt läbi Jaapani armee ümberpiiramise ja hävitamise operatsiooni.

Oma uuel ametikohal ei jätnud Žukov ei 4.MK ega ka Potapovit unustusse. 1940. aasta augustis-septembris viidi 4.MK baasil läbi terve seeria suuri sõjaväeõppusi teemal: „mehkorpuse läbimurdesse viimine“, „mehkorpuse tegutsemine vaenlase sügavas operatiivtagalas“, „rännak ja kohtumislahing“. Kokkuvõtval õppusel 26-28. septembril 1940.a osalesid Kaitse rahvakomissar Timošenko ja toleaeagne Kindralstaabi ülem Meretskov isiklikult. Õppuste ajal läbitöötatud eeskirjad tehti kirjalikult teatavaks kõikidele Punaarmee mehkorpuste juhatustele.

Pärast seda, kui M.I.Potapov asus juhatama 5.Armeed, määrati 4.MK komandöriks nõukogude kindraliteedi „tõusev täht“ 99.laskurdiviisi komandör A.A.Vlassov. 4.MK relvastusse saabus 414 uusimat T-34 ja KV tanki – täpselt sama palju, kui oli ülejäänud Edelarinde mehkorpustes kokku.

Juba ööl vastu 23. juunit 1941.a. nõudis isiklikult Edelarinde komandopunkti saabunud Žukov 6.Armeed juhatajalt kindralleitnant Muzõtšenkolt, et „*4.MK tuleb võimalikult kiiresti paisata armee paremale tiivale*“ s.o Brodõst Radehhovile planeeritava vastulöögi rajooni. Kindralleitnant saatis armeekindrali, Peakorteri esindaja ja Kindralstaabi ülema käsu lihtsalt ja kergelt kuradile. Muzõtšenko suunas mehkorpuse peajõud hoopis oma armee **vasakule tiivale** Javorov-Krakovetsi rajooni, s.o sinna, kus saksa jalavägi püüdis 6.Armeed kaitsest läbi murda.

Tõsi küll, memuaarikirjanduses esineb teateid, et kaks tanki- ja üks motolaskurite pataljon pidasid polkovnik Lõssenko juhatusel 23. juunil 1941.a. kella 7-st kuni 20-ni koos 15.MK eelväeosadega lahingut Radehhovi äärelinnas. Nimetatakse isegi selles lahingus hävitatud vaenlase tankide ja kahurite arve. Kuid oh häda: 15.MK 10.TD komandöri ettekandest Radehhovi lahingu kohta 23. juunil loeme:

„...4.MK, kellega diviis pidi koostööd tegema, ei saanud rünnaku lähterajooni“. Kuidas seda kõike mõista?

Marssal Bagramjan, sõjakangelane, mitmete rinnete juhataja, oli oma memuaaride kirjutamise ajal üleliidulise pioneeride sõjamängu „Põuavälg“ aujuhataja. Võib-olla on just sellepärast mõned tema memuaaride leheküljed kirjutatud just sellises keeles, mismoodi ta rääkis noorte leninlastega. Niimoodi kirjeldas ta Žukovi reaktsiooni Muzõtšenko omavolilisele tegevusele:

„...Kindralstaabi ülem kortsutas kulmu. Ta noogutas vaikides vastuseks minu tervitusele... Žukov pidas ekslikuks, et Kirponos lubas 6.Armeed juhatajal tõmmata 4.MK ära armee paremalt tiivalt, kus vaenlane andis pealöögi, vasakule tiivale ja viia see lahingusse sellel teisejärgulisel suunal...“ Vastuseks ilmselgele käsu mittetäitmisele – kortsutas kulmu? Ja see on kõik? Ei. Käsku korrati uuesti. „...Kindral Kirponos püstitas vägedele uued lahinguülesanded: 6.Armeed komandöril tuleb visalt kaitset hoides viia 4.MK lahingust välja ning suunata see Radehhovi peale, appi 15.MK-le...“

Vastuseks sellele teistkordsele käsule keeras Muzõtšenko 32.tankidiviisi, mis oli juba alustanud liikumist Radehhovi poole, 180 kraadi ringi ja suunas selle üle Lvovi Javorovisse, oma armee **vasakule** tiivale. 24. juuni päeval kohtusid 32.TD tohutu suured mitmekilomeetrised kolonnid, mis sisenesid Lvovi idast, keskaegse linna kitsastel tänavatel 8.MK kolonnidega, mis liikusid vastavalt rindejuhataja käsule läänest itta, üle Lvovi Brodõsse. Ainult tänu sellele, et pööningutel istuvatel bandeeralastel polnud tankihävitamise vahendeid (tankirusikad leiutati alles kolm aastat hiljem), pääsesid nõukogude tankistid täielikust hävingust. Alles 25. juuni hommikul rabeles 32.TD tänavarägastikust välja ja ühines 4.MK peajõududega Javorov-Nemirovi juures.

Kaotades lootuse Muzõtšenko veenmiseks, andis kindralpolkovnik Kirponos 24. juuni 1941.a. hommikul käsu anda 4.MK kõige paremini ettevalmistatud 8.tankidiviisi 15.MK komandöri kindral Karpezo käsutusse. Kahe päeva ja ühe öö pärast, 25. juuni hilisõhtul, „pöördus kindral Karpezo rindejuhataja poole palvega liikata pealetungi algus edasi, kuni 8.TD kohale jõuab... Korpusekomandör küsis, millal 8.TD kohale jõuab, ta pani sellele suuri lootusi. Kuid me pidime teda kurvastama: nagu kindral Muzõtšenko meile teatas,

hakkas 8.TD alles liikuma Lvovist läänes asuvast rajoonist. Parimal juhul oleks see kohale jõudnud ühe ööpäeva pärast...

Bagramjan ei kommenteeri kuidagi ei seda, et 8.TD rännak algas nii suure hiline misega ega ka seda, miks 110 km pikkusele marsile Žolkievist (Nesterovist) Brodõsse pidi kuluma „parimal juhul üks ööpäev“.

Faktiliselt aga (nagu selgub 15.MK lahingutegevuse aruandest) „koondus 8.TD 26.6.41.a õhtuks Buski rajooni“ (väike linn Lääne-Bugi ääres, just poolel teel Nesterovist Brodõsse).

Lõpuks, 28. juunil, ründas 8.TD siiski koos 15.MK-ga vaenlast Lopatini juures (Radehhovi ja Berestetško teede ristmikul). Nagu on kirjas 15.MK lahingutegevuse aruandes: „tänu 8.TD aktiivsele tegutsemisele oli korpuse vasak tiib läänesuunast kaetud ja 10. ja 37.tankidiviisid said võimaluse taganeda Radostavka jõe joonele...“

See pole kirjaviga. Tänu tankidiviisi „aktiivsele tegutsemisele“ rünnakul, said kaks teist tankidiviisi tema abiga õnnelikult taganeda, jälitatuna vaenlase jalaväe poolt!? Ja isegi see „saavutus“ pole veel vaieldamatu. Näiteks saab 10.TD lahingutegevuse aruandest lugeda hoopis vastupidist:

„...diviisi taganemisteed olid vaenlase tankide ja jalaväe poolt ära lõigatud, kuna 8.TD (vasakpoolne naaber), mille ülesandeks oli diviisi katmine lääne poolt, ei suutnud tugevalt kindlustatud tankitõrjerajoonist läbi murda...“

Sõja kuues päev – aga sakslastel on juba nõukogude territooriumi sügavuses „tugevalt kindlustatud tankitõrjerajoon“?

Selle lahinguga piirduski 4.MK osavõtt Lääne-Ukrainas toimunud tankilahingust.

Vähetest allesjäänud dokumentidest selgub, et 4.MK peajõud alustasid pärast mõnda loidu ja tulemusteta katset vaenlase jalaväge tagasi piiri juurde paisata taganemist ida suunas. Nii on Edelarinde 27. juuni operatiivettekandes sõna-sõnalt kirjas:

„...4.MK alustas kella 6 paiku, pärast öist rännakut Sudovaja Višnja rajoonist, koondumist põhja pool Obrošinist asuvasse metsa (see oli 40 km pikkune taganemine Lvovi eeslinnadeni – M.S) ...korpuse rinde ees tegutsesid 26.6.41.a umbes pataljoni suurused vaenlase jõud (pataljon jalaväge tankikorpuse vastu. – M.S). Mostiski rajoonis vaenlast ei avastatud. Korpus lahingusse ei astunud...“

Edaspidi **kasvas taganemise tempo pidevalt**: 29. juunil jättis 4.MK maha Lvovi, 3. juulil oli korpus juba Zbaražis (135 km Lvovist idas), 9. juuli hommikul oli 4.MK juba Ivanopoli linna juures (180 km Zbaražist idas). Lõpuks läksid korpuse väeosad 12. juulil Kiievi sildade kaudu üle Dnepri ja koondusid Priluki rajooni (120 km Dneprist idas, **650 km riigipiirist**).

Nõukogude ajalooteaduse ametlik versioon kõlab nii: „4.MK kattis edukalt 6.Armees väeosade taandumist“. Edukamalt polegi enam võimalik – mehhaniseeritud korpus edestas jalaväge taganemisel 200 kilomeetri ja kahe kuu võrra!

Kõige selle eest ei tehtud Vlassovile midagi. Muidugi, pärastpoole poodi ta muidugi üles – kuid hoopis teise asja eest. Kuid 1941. aasta suvel sai ta hoopis ülendust – ta määrati 37.Armees juhatajaks.

Mis aga puutub kindral Muzõtšenko, siis tema tunnistati hoopiski süütuks. Kõrgema väejuhatuse käskude otsene sabotaaž, kahe võimsaima mehkorpuse (4.MK ja 15.MK) häbiväärne häving, vägede juhtimise täielik käestlaskmine (isegi võõraste eksimuste suhtes väga leebe Bagramjan kirjutab, et „lahingutekannete põhjal, mis me temalt saime, oli näha, et 6.Armees juhatus ei kujutanud isegi ligikaudselt ette oma vägede olukorda ja asetust“) ja lõpuks 6.Armees ümberpiiramine Umani all ja suurema osa võitlejate vangilangemine – kõik see unustati ja andestati.

Pärast saksa sõjavangist naasemist 1945. aastal taastati Muzõtšenko auaste ja teda isegi... **autasustati kolme ordeniga** (Lenini orden ja Punalipu orden 1946. aastal ning veel üks Punalipu orden 1957. aastal)!

Kui võrrelda seda täies koosseisus mahalastud Läänerinde juhtkonna traagilise saatusega (lahingus haavata saanud 14.MK komandör S.I.Oborin viidi mahalaskmisele otse hospitalist), siis peame me tunnistama, et seltsimees Stalin oli tõesti suur inimene. Mitte igapähele pole antud võimet aru saada tema hukkamiste ja armuandmiste loogikast...

Ka **16.MK** ei saanud mingil moel osa võtta Radehhov-Brodõ-Dubno kolmnurgas toimunud tankilahingust. Sõja esimesel neljal päeval seisis see korpus (nagu ka kogu 12.Armees) praktiliselt niisama Ungari piiril. Seejärel anti 16.MK üle samamoodi mittetegutsevale Lõunarindele. Asi oli selles, et Lõunarinde juhataja Tjulenev „avastas“ Rumeenias tervelt kuus mitteeksisteerivat Wehrmachi tanki- ja motoriseeritud diviisi ning nõudis kiiresti täiendust. Tjulenev oli tähtis nina: auastmelt armeekindral (kogu Punaarmee oli sel ajal ainult viis sellise auastmega inimest) ja ametikohalt endine pealinna sõjaväeringkonna juhataja. Teda jäidi uskuma ja 16.MK saadeti passiivselt rindelõigult veelgi passiivsemasse lõiku.

Siis, kui katastroof Valgevenes sai ilmselgeks, käskis Peakorter 4. juulil 1941.a. paisata 16.MK kiiremas korras raudteed mööda Läänerindele, Mozõri rajooni.

Kuid 16.MK-l ei õnnestunud lõuna sõjatandril lahkuda. Juba alanud ümberdislotseerumise ajal, 8. juulil, laaditi mehkorpuse ešelonidest maha ja saadeti lahingusse Berditševi juures, kus saksa tankid olid vanal piiril asunud kindlustatud rajoonide liinist läbi murdnud. Mitu päeva (kuni 15. juulini) lõomas Berditšev-Kazatini rajoonis äge lahing, mille käigus kandis 16.MK suuri kaotusi ja lakkas praktiliselt eksisteerimast kui tankikoondis. 16.MK jäänused ja selle vapper komandör A.D.Sokolov hukkusid Umani „katlas“...

Täieliku hävinguga lõppes **22.MK** lahingutegevus Vladimir-Volõnski suunal. Kõige järgi otsustades mängis siin saatuslikku rolli korpuse komandöri kindralmajor S.M.Kondruševi hukkumine sõja esimestel päevadel (marssal Moskalenko memuaaridest järeldub, et see traagiline sündmus juhtus sõja esimesel päeval peaaegu tema silme all, kuid kindral Vladimirski kirjutab oma monograafias, et Kondrušev hukkus 24. juuni õhtul hoopis teistsugustel asjaoludel).

Edasisi sündmusi on raske loogiliselt kirjeldada. Peale Kondruševi hukkumist asus 22.MK juhatama kindralmajor Tamrutši. Kuid meie poolt mitmekordselt tsiteeritud „*Edelarinde 41.tankidiviisi 22-29. juuni 1941.a perioodil toimunud lahingutegevuse kirjeldusele*“ on alla kirjutanud ajutiselt 22.MK komandöri kohuseid täitnud **polgukomissar** Lipodajev ja staabiülem (missuguse staabi – seda pole kirjas) kohuseid täitnud **vanemleitnant** Koretski.

Mida see veel tähendab? Miks täidab korpuse komandöri kohuseid polgukomissar? Ja miks oli staabiülem (kas tankidiviisi või terve mehkorpuse) ajutise asetäitja kohal **vanemleitnant**? Kus siis olid nendel päevil kõik mehkorpuse majorid, alampolkovnikud ja tõelised polkovnikud?

Ent olgu, see kõik on vaid vorm. Ärme hakkame ilmaasjata norima vormi üle, vaid lähme kohe sisu juurde. Nagu me juba varem kirjutasime, läks korpuse peamine löögijõud 41.TD peamiselt operatsiooni-suunalt (Vladimir-Volõnski-Lutsk-Rovno maanteelt) kõrvale, Kovel juures asuvasse metsistunud ja soostunud rajooni. Pärast Kondruševi hukkumist läks see tankidiviis faktiliselt 15.laskurkorpuse komandöri, Žukovi soosiku polkovnik I.I.Fedjuninski alluvusse. Oma raamatus „M-päev“ kirjutab V.Suvorov vaimustatult sellest polkovnikust, kes 1941. aasta suvel kamandas kindraleid. Kuid see oli alles tagasihoidlik algus! 8. oktoobril 1941.a. võtab kindralmajor Fedjuninski Žukovi käest üle terve rinde juhtimise ning veel missuguse – Leningradi! Tõsi küll, see hiilgav karjäärilend lõppes 18 päeva pärast ja Suure Isamaasõja viimasel etapil ei paistnud kindral Fedjuninski eriti silma.

Aga 1941. aasta juunis käis polkovnik Fedjuninski tema alluvusse sattunud võimsa tankigrüpeeriinguga ümber täpselt samamoodi kui 23.Arme juhataja P.S.Pšennikov 10.MK-ga Karjala maakitsusel (lugeja mäletab veel I osa?). Diviis lõhuti kohe osadeks: üksikuteks polkudeks, pataljonideks, tankiroodudeks, millele tehti ülesandeks küll soostunud metsadest mitteeksisteerivate saksa dessantide tagaotsimine, küll staapide valvamine, küll 15.LK Kovelist Polesje soode sügavusse taganemise katmine.

„41.tankidiviisi lahingutegevuse kirjelduse“ esimeselt leheküljelt võime lugeda:

„...23.00 23.6.41.a saadeti kapten Kulakovi pataljonist üks rood tanke võitlema Novoselki rajooni maandunud 8 vaenlase lennukiga (Kuidas see käib? Tankide võitlus lennukitega? – M.S). Terve öö sõitnud kapten Kulakov ei avastanud ei dessanti ega lennukeid...“

Kell 17.00 24.6.41.a ründas rood tanke 15.LK komandöri käsul koostöös 45.laskurdiviisiga Ljubomli suunas ja kaotas kolm tanki. Rünnak toimus ilma jalaväe toetuseta...”

Kas te saite siit midagi aru? Tankirood ründas koos laskurdiviisiga (sääsk koos elevandiga), kuid seejuures elevanti ei olnudki? Aga siin on sama episoodi kirjeldus Vladimirski monograafiast: „... kell 14.30 24. juunil ründas 15.laskurkorpus lahingusse viidud korpuse reservi – 104.laskurpolgu – ja 45.laskurdiviisi 61.laskurpolguga soomusrongi ja 41.TD tankiroodu toetusel vaenlast Ljubomli suunal ja paiskas ta Ljubomlist välja“. Mis siis tegelikult sündis: edukas, võimas, organiseeritud jalaväe ja tankide rünnak või...? Edasi pole tekstis mingeid märkmeid tankide lahinguliste kaotuste kohta, kuid äkki ilmub selline märg: „Pärast kõiki neid operatsioone oli 116-st tankist alles 9 tanki“. Mis tähendab „116-st tankist“? Lahingutegevuse alguses oli 41.TD-s mitte 116, vaid 415 tanki (Vladimirski andmetel oli tanke seal veelgi rohkem – 425 tükki). Kuhu see soomustatud armaada siis kadus?

Pöördume uuesti tagasi „41.tankidiviisi lahingutegevuse kirjelduse“ juurde:

„...15.laskurkorpuse väeosade taganemise perioodil lasti 5 KV tanki garnisoniülemale korraldusel õhku“. Mis garnisoni? Mis ülemus ta tankidiviisi jaoks on? Ja kas te arvate, et 52-tonnist teraskilpkonna on lihtne õhku lasta? Palju lihtsam oleks olnud neist diiselkütus välja valada, nad maasse kaevata ja kasutada kui võimsaid ja välisuurtükkidele haavamatuid dotte.

Pärast metsades ja soodes hulkumist ühinesid 41.TD nagu hommikune udu hajuvad jäänused alles juuni lõpus 5.Arme peajõududega. Ja juhtus niimoodi, et just 41.TD pani viimase punkti Lääne-Ukrainas toimunud tankilahingutele. Kuid sellest hiljem.

22.MK kaks ülejäänut diviisi (19.TD ja 215.MD) dislotseerusid enne sõda Rovnos. Pärast öist marssi jõudsid nad 23. juuni hommikuks Lutski-Kivertsõ rajooni. Vastavalt Edelarinde juhatuse otsusele pidi 22.MK koostöös 135.laskurdiviisi ja 1.tankitõrje suurtükibrigaadiga (TTSB) andma vaenlasele vastulöögi Vladimir-Volõnski juures 24. juuni hommikul.

Edasine sündmuste käik pole päris selge. Moskalenko mälestustest selgub, et 1.TTSB pidas 23. ja 24. juunil Lutski suunas pealetungivate vaenlase tankidega lahingut **ILMA** mingi koostööta 22.mehkorpuse väeosadega. 24. juuni hommikul hoidis brigaad rinnet Tortšini juures (25 km Lutskest läänes).

Teisest küljest väidab Vladimirski monograafia, et „19.TD ei olnud 24. juuni hommikuks veel jõudnud rünnaku lähtepiirkonda ja seetõttu viidi 24. juuni hommikul kella 4-ks määratud vasturünnak üle hilisemale ajale... 24. juunil kella 13-ks põhjapool Šelvuvi asuvasse metsa jõudnud 19.TD-i koosseisus oli ainult 45 korras T-26 tanki ja 12 soomusautot... 24. juunil kell 14.00 ründas 19.TD koostöös 135.laskurdiviisiga vaenlast Paseka-Voinitsõ suunal (aga see on 25 km idapool 1.TTSB kaitserindest Tortšini juures. – M.S) ...24. juunil kell 17 ründas vaenlane tankide toetusel jälle 135.LD ja 19.TD väeosi... Kahetunnise lahingu tulemusena kaotas 19.TD suurema osa oma tankidest, aga 135.LD ja 1.TTSB tunduva osa oma isikkoosseisust ja suurtükiväe materjalosast. Selle tulemusena hakkasid need taganema 12-16 km läänepool Lutskit asuvasse kaitseleini...“

Nende kahe lahingukirjelduse omavahel kokkusidumine pole kerge. Autor kaldub enim uskuma Moskalenkot, kes oli nii elav tunnistaja kui ka nende lahingute peategelane. Tõenäoliselt tegutsesid 1.TTSB ja 19.TD eraldi, kusjuures 19.TD ja 135.LD löögigrupp võis 24. juunil Voinitsõ rajoonis kohtuda ainult osade saksa 14.TD jõududega, kuna 14.TD peajõud püüdsid sel ajal läbi murda Moskalenko brigaadi kaitset Lutski juures, mis asub tunduvalt lääne pool Voinitsõ.

Ainus, milles pole kahtlust, on Voinitsõ juures toimunud kohtumislahingu traagiline tulemus. Anname sõna marssal Rokossovskile:

„...25. juuni õhtul saabus meie korpuse Klevani (90 km Voinitsõst idas. – M.S) juures asuvasse KP-sse jala 19.TD komandör... kindralmajor Sementšenko oli üsna halvas meeleolus, kinniseotud parema käelabaga. Ta teatas meile, et tema diviis on täielikult purustatud... Varsti saabus siia ka ühe selle korpuse polgu komissar, kes teatas kindral Kondruševi hukkamisest ja sellest, et kogu korpus on purustatud. Diviisikomandöri ja polgukomissari löödud toon ja allaandmismeeleolud sundisid mind üsna järsul toonil soovitama, et nad lõpetaksid jalamaid korpuse hukkamise kuulujuttude levitamise...“

Kahjuks polnud need „kuulujutud“ alusetud. Niimoodi kirjeldab Moskalenko 22.MK jäänustega kohtumist, mis sündis 25. juuni päeval:

„...ootamatult sööstis sillale 27.laskurdiviisi ja 22.MK tagalaosad ja hoburakenditega suurtükiväeosad. Paanikasse sattunud mitusada inimest püüdsid üksteist segades idakaldale läbi murda. Nende hobused mürdsid liiprite vahel jalgu, vankrid ja suurtükid kuhjusid ühte hunnikusse. Tekkis suur ummik. Ja siis avasid veel sakslased suurtükiväe silla pihta. Algas kujuteldamatu segadus...“

Asjade seisukorra üle 19.TD-s annab veenva tunnistuse see fakt, et sellel tankidiviisil kulus rünnakule Lutskest Voinitsõni (50 km) **poolteist päeva, kusjuures kohale jõudis 163-st tankist ainult 45 tükki!** Lahingus Voinitsõ juures hukkusid diviisi kõigi kolme polgu komandörid. Tõenäoliselt kanti selliseid kaotusi seetõttu, et saksa tanke (mille seas oli mõningane arv 50-mm kahuriga Pz-III-sid) rünnati kergete kuulivastase soomusega T-26-ga julgelt, kuid organiseerimatult otse peale, ilma manööverdumata.

Veelgi „saladuslikumad“ sündmused toimusid 215.motoriseeritud diviisiga. Siin ei maksa end sõnast „motoriseeritud“ segadusse viia lasta. Jah, sakslastel kujutas motoriseeritud diviis endast tavalist jalaväediviisi, mis paigutati prantsuse, belgia või tšehhi päritolu trofeeveoautodele – ja kus polnud ühtegi tanki. Aga 215.MD koosseisus oli 133.tankipolk, kus oli enne sõda 129 BT tanki (s.o natuke vähem kui saksa 14.TD-s, kus oli ainult 149 tanki).

Ehkki diviis sai 23. juuni hommikul käsu rünnata Vladimir-Volõnski suunal koos 19.TD-ga, suundus see „punase paketi“ käsku täites Kovel juurde. Alles 25. juuni hommikul (s.o juba peale 19.TD hävingut) kohtus 215.MD Vladimir-Volõnski põhjapoolses äärelinnas ida suunas liikuva saksa 298.jalaväediviisiga.

Enne rünnakut Vladimir-Volõnskile anti 215.MD-le juurde veel üks tankipolk 41.TD koosseisust. Sellest hoolimata (nagu Vladimirski kirjutab) tegutses 215.MD 25. juuni lahingus nagu jalaväeosa, „ilma tankipolguta“ (???). Leidub väiteid selle kohta, et 215.MD tankipolk jäi maha seetõttu, et tal „lõppes kogu kütus otsa“ – kusjuures vahemaa Rovno-Lutsk-Kovel-Vladimir-Volõnski marsuudil on 190 km mööda maanteed. Ning 5.Armeeladudes oli kütust **33** (kolmekümne kolme) tankimiskorra jaoks!

Kohtumislahing saksa jalaväediviisiga lõppes sellega, et (nagu Vladimirski kirjutab) juba järgmisel päeval, 26. juunil, „koondus 215.MD Sofianovski rajooni 50 km Kovelist ida pool“. Teiste sõnadega – diviis purustati ja paisati lahingukohast 80 km loode poole (selleks marsiks jätkus, nagu alati, kütust küll).

133.tankipolgu koosseisus olnud 129 BT tanki lihtsalt kadusid, autoril ei õnnestunud allikatest leida nende kohta mingit märget. Tõsi küll, Vladimirski andmetel oli 215.MD-s juuni lõpus veel 15 tanki, kuid need olid T-26-d, mis tõenäoliselt liitusid diviisiga mõnest teisest purustatud väeosast.

Ja see ongi kogu 22.MK lühikese ajaloo kokkuvõte. Komandöri hukkumine, juhtimise kaotamine ning „soomusrusika“ lagunemine üksikuteks osadeks, väheste rüüglajate tankistide hukkumine lahingus Voinitsõ juures, kus esimesse ja viimasesse rünnakusse vaenlase vastu läks korpuse 712-st tankist ainult 45 lahingumasinat. Koondpataljon...

Samasugused ajuvabad sündmused toimusid ka Radehhovi suunal, kus **15.MK** pidi andma vastulöögi nõukogude territooriumi sügavusse liikuvale Wehrmachti 11.tankidiviisile.

15.MK koosseisus oli kolm diviisi: 10.TD, 37.TD ja 212.MD. Enne sõda asusid need vastavalt Zolotševi, Kremenetsi ja Brodõ rajoonis.

Nagu me juba ülalpool mainisime, „ei olnud punaarmeelestega täielikult komplekteeritud 212.MD-s üldsegi autosid isikkoosseisu veoks“. Diviisi jaoks ettenähtud rahvamajandusest mobiliseeritav autotransport ei jõudnudki kohale, selle tulemusena muutus 212.MD tavaliseks jalaväeks, mis hobukoosseisu puudumise tõttu oli veelgi väiksema manööverdusvõimega. See asjaolu, koos sooviga kindlustada korpuse tagala kaitse müütiliste „saksa dessantide“ vastu, viis selleni, et 212.MD „kaitses“ kuni 1941. aasta juuni lõpuni Brodõt ja ei võtnud osa korpuse vastulöögist.

Kuidas siis tegutsesid korpuse kaks tankidiviisi? Igas nõukogude tankidiviisis oli kaks tanki-, üks motoriseeritud ja üks haubitsapolk. Selles suhtes polnud erand ka 37.tankidiviis, kuid tema 37.motoriseeritud polk oli samuti ilma autotranspordita ja „ei saanud lahingutegevuse alguses diviisiga koos tegutseda“.

Sel moel jäi 15.MK veel enne esimese lasu tegemist peaaegu ilma jalaväeta (23-26. juuni lahingutegevusest võttis osa ainult 10.TD motoriseeritud polk) ja ka ilma suurema osata ettenähtud suurtükiväest. Lisaks üldisele Punaarmee suurtükiväeosade hädale - suurtükivedukite ja veoautode puudusele – konstateeritakse 15.MK 10.TD komandöri aruandes selliseid fakte, mida ei saa nimetada muuks kui otseseks kahjurluseks:

„...kolmel esimesel lahingupäeval oli 10.TD 19. ja 20.tankipolkudes ainult 96 soomustlâbistavat mürsku polgu kohta (eeskirja kohaselt kuulus lahingukomplekti 114 kuni 188 mürsku **ühe tanki kohta** – M.S) ja mitte ühtegi soomustlâbistavat mürsku 76-mm kahurite jaoks (s.o diviisi peamine löögijõud – KV ja T-34 tankid – ei saanud lihtsalt vaenlase tankidega sõdida! – M.S)... 37.TD suurtükiväepolgus oli 12 haubitsat ilma panoraamsihikuta (s.o tulistada said, kuid tabada mitte kuidagi – M.S)... Polgusuurtükivägi oli peaaegu kõik rikkes (mismoodi?!? – M.S)... Õhutõrjesuurtükiväel oli väga vähe mürske... Kogu operatsiooniperioodi jooksul ei saanud 10.TD õhutõrjekahurite jaoks kusagilt mitte ühtegi mürsku“ (maailma parimad õhutõrjesüsteemid, mis pidid ennesõjaaegsete plaanide järgi katma nõukogude tankikolonnide võidukat marssi, muutusid liigseks koormaks, mis jäetigi seetõttu taganemisteedele maha).

Selliste faktide foonil võtad juba rahulikult teateid, et „kogu lahingutegevuse perioodil ei toetanud meie lennuvägi diviisi õhust. Isegi õhuluure andmeid ei saanud diviis kordagi...“ Ja seejuures oli Edelarinde õhujõud vaenlase lennuväe suhtes mitmekordses ülekaalus!

Kui loed sellist teksti, siis tekib tahtmine nõustuda kommunistlike ajaloolaste väitega, et Punaarmee ei olnud sõjaks valmis. Tõsi küll, nemad põhjendasid seda alati väitega, et „ajalugu jättis meile vähe aega“. Autor aga arvab, et ajalugu jättis neile (kommunistidele) liigagi palju aega. Nii palju, et seda jätkus praktiliselt kõigi haritud sõjaväespetsialistide ülesotsimiseks ja hävitamiseks, aga rinde ja tagala juhtimine usaldati andetutele ja harimatutele karjeristidele, kes asudes saja kilomeetri kaugusel piirist, ei varustanud tankiste isegi hädavajalike soomustlâbistavate mürskudega...

15.MK lahingutegevus algas 22. juunil kell 9 h 50 min, kui 10.TD eelsalk koosseisus 20.tankipolgu 3.pataljon ja 10.motolaskurpolgu 2.pataljon suundusid piiri poole marsruudil Sokoluvka-Toporuv-Radehhov. Õhtul, kella 22 paiku, kohtusid need vaenlase jõududega koosseisus „kaks jalaväepataljoni koos tankitõrjesuurtükidega“ (tõenäoliselt olid need Wehrmachti 57.jalaväediviisi eelväeosad, mis mürdsid nõukogude vägede kaitse läbi Sokali-Tšervonogradi juures).

„Lahingu tulemusena hävitati kuus vaenlase tankitõrjesuurtükki ja kuni rühm jalaväge. Meie kaotused olid kaks tanki. 22.6 õhtuks hõivas eelsalk Radehhovi...“ See oli 10.tankidiviisi (ja kogu 15.MK) esimene ja kahjuks ka viimane edu. Edasised sündmused hargnesid sellisel moel.

22. juunil kell 18.00 alustasid Radehhovi-Lopatini suunas liikumist 15.MK peajõud. Neile anti vägagi otsustav lahinguülesanne: „hävitada vaenlase Sokali grupeering, mitte lasta tal taganeda Bugi jõe läänekaldale“ (s.o sel ajal oli nõukogude väejuhatuse mures selle pärast, et mitte lasta agressoril oma territooriumile **tagasi põgeneda**).

See käsk täideti järgmisel moel:

„- 10.TD 19.tankipolk, mis liikus ilma teedeta soostunud maastikul, jäi sohu kinni Koptõ-Olesko rajoonis (umbes 15 km marsi alguskohast. – M.S) ja ei jõudnud tähtajaks ettenähtud piirkonda...”

- 10.TD 20.tankipolk ja 10.motolaskurpolk jõudsid alles 23. juunil kell 15 Radehhovi juurde (see on 55 km 10.TD sõjaeelsest asukohast Zolotševi juures. – M.S). Diviisi suurtükipolk oli sel ajal alles rännakul...

- 37.TD, millel oli ülesanne koonduda kella 18-ks Oplutsko rajooni ja olla valmis alustama rünnakut Lopatini suunas (marsruudi pikkus 65 km Kremenetsi juurest. – M.S), sai 23. juunil 1941.a kell 14.00 kohalesaabus 15.MK komandörit kindralmajor Karpezolt käsu hävitada vaenlase tankid Adamõ rajoonis... Hiljem selgus, et vaenlase tanke Adamõ juures ei olnud... Keerates diviisi Adamõ peale ja mitte leides sealt vastast, jätkas 37.TD komandör seejärel esialgse ülesande - koondada diviisi Oplutsko juurde - täitmist, kuid hilines seejuures 5-6 tundi...”

Kuni 10. ja 37.tankidiviisi väeosad ekslesid mööda metsi ja soid, kohtus saksa 11.TD 23. juunil kell 5 h ja 15 min Radehhovi äärelinnas sellesama 10.TD eelsalgaga, kes hõivas Radehhovi 22. juuni õhtul. Toimus raske ebavõrdne lahing, kus Wehrmachti tankidiviisiga võitles mitte terve 15.MK või üks selle diviisidest, vaid ainult kaks pataljoni. „Eelsalk hoidis tema poolt hõivatud piirkonda enda käes kuni 13.30-ni, siis hakkas neil laskemoon lõppema ja nad oli sunnitud taganema Maidan Starõi joonele. Lahingu tulemused: hävitati 20 vaenlase tanki, 16 tankitõrjekahurit ja kuni rühm jalaväge. Kaotused: BT tanke – 20 tükki, T-34 – 6 tükki, surnuid 7 inimest, haavatud 11 inimest...”

Lõpuks jõudsid kella kolme paiku päeval lahingukohale 10.TD kaks polku. „10.TD 20.tankipolgu ja motolaskurpolgu rünnak ebaõnnestus suurtükitoetuse puudumise ja vaenlase ülekaalu tõttu, kes asus pealegi soodsal positsioonil, Radehhov jäi vaenlase kätte. Hävitati viis vaenlase tanki ja 12 tankitõrjekahurit...”

See 23. juunil toimunud veider lahing, kus nõukogude tankistid olid sunnitud kriimustama vaenlase tankide soomust kildmürskudega, osutus ainsaks Radehhovi suunal toimunud suureks tankilahinguks. Pärast seda asus kumbki pool tegelema oma asjadega.

Sakslased tundsid tugevnevat survet 1.Tankigrupi lõunatiival ja liikusid Radehhovist edasi Berestetškosse, kus nad juba 23. juuni õhtul hõivasid Stõri jõel väga tähtsad ületuskohad, sealt aga omakorda maanteed mööda edasi Dubnosse. Kohtamata tõsist vastupanu, hõivas 11.TD Ikve jõe sillad ja vallutas 25. juuni õhtul Dubno – suure maanteeõlme, mis sidus Lutskit, Rovnot, Lvovi ja Ternopoli.

Nende järel viidi avanevasse läbimurdekohta veel üks 1.TG tankidiviis (16.TD), mis jõudis 25. juuni õhtuks eelväeosadega Dubno-Ternopoli maanteele Kremenetsi rajoonis (130 km riigipiirist idas).

Radehhov-Berestetško-Lopatini vööndis asendas tankidiviise saksa jalavägi (57.JD ja 75.JD), mis kasutas ära 15.MK juhatuse venitamist ja võttis kiiresti sisse kaitse väikeste metsajõgedega Radostavka, Slonovka, Sõtenka, Pljaševka kallastel.

Samal ajal aga sooritasid 15.MK väeosad (nagu poksija, kes teeb mõned tantsusammud enne löögi andmist) mingit kaootilist liikumist kolmnurgas Radehhov-Brodõ-Busk. Kui võrdlus poksiga tundub lugejale liiga kergemeelne ja sõja traagiliste sündmustega mittesobiv, siis võib võrrelda 15.MK juhatuse tegevust ümberpiiratud hundiga, kes kihutab siia-sinna, kuid ei söanda ületada jahimeeste poolt tõmmatud lipuliini.

Kõige põhjalikumatele lugejatele tooma ära ka selle „Browni liikumise“ **lühendatud** dokumentaalse kirjelduse:

„...15.MK komandör andis 24.6.41.a lahingukäsu Nr.04, kus käskis katta Radehhovi suunda ja lõõgiga Sokoluvka-Brodõ suunas hävitada Brodõsse läbimurdnud vaenlase motomehhaniseeritud väeosad. 10.TD-le anti käsk pärast tema väljavahetamist 37.TD väeosade poolt suunduda Smolno-Ponukovitse rajooni ja olla valmis lõõgiks Radziviluvi suunas. Rännakul olles sai diviisikomandör kell 17 Buski juures koprusekomandöri käsu minna tagasi endisesse koondumisrajooni – Holojuvist lõunasse jäävasse metsa. Pöörates tagasi, jõudis diviis 25.6.41.a koidikul Holojuvi rajooni ja võttis sisse kaitse lõuna poole Holojuvi jääval liinil. 37.TD-le tehti ülesandeks katta 10.TD taganemist Šiškovitse-Toporuv-Tšanõzi-Adamõ liinil kuni kella 20.00-ni 24.6.41.a, pärast seda ületada Suri jõgi Monastõreki-Ruda Brodzka juures ja jõuda lääne pool Ljasovit asuvasse metsa, olles valmis andma lööki Lešnjuvi suunas (s.o itta – M.S). Kella kaheks jõudis diviis Radostavka jõe lõunakaldale, kus ta sai käsu asuda kaitsele ja olla valmis minema kell 13.00 25.6.41.a pealetungile Ohladuvi-Radehhovi suunas... Kell 23 jõudis diviis korpusekomandöri käsku täites pealetungide kolonnidega kanali ülepääsude juurde (nii on tekstis. – M.S) ida pool Turzet. Siin saadi kätte korpusekomandöri käsk jääda paigale ja hoides saavutatud rindejoont, valmistada ette löök Holojuvile...”

25.6.41.a kell 8.30 tehti korpusele ülesandeks võtta sisse rünnaku lähteasend vaenlase mobiilse grupi purustamiseks Sokali rajoonis (jälle läände. – M.S). 15.MK komandör andis 10.TD-le käsu liikuda

Toporuv-Holojuvi rajooni ja olla valmis rünnakuks Radehhovile... 37.TD sai ülesandeks valmistada ette ülepääsud Radostavka jõel ja olla valmis rünnakuks Ohladuv-Radehhovi suunas...

26.6.41.a kell 8.00 saabus 37.TD komandopunkti 15.MK staabiülem, kes tegi rindejuhataja korralduse alusel ülesandeks liikuda Sereti jõe idakaldale Založtse-Novest ida pool... 37.TD väeosad alustasid taganemist, organiseerides tugeva katte tagalast. 26.6.41.a kell 12.00 saadi diviisi komandopunktis käite korpusekomandöri uus käsk – pöörata diviis viivitamatult tagasi... ja olla valmis pealetungiks Berestetško suunas. Selle käsu alusel tegi 37.TD 180 kraadise pöörde ja liikus uuestu Radostavka jõe äärde...“ Jne.

Kui tõlkida see tekst normaalsesse keelde, siis tähendab see seda, et 10. ja 37.tankidiviis, aetuna taga rindestaabi käskudest, vahetasid üksteist pidevalt välja erinevatel kaitsejoontel, valmistusid kord pealetungiks Radehhovile, kord Berestetškole, kord mitteeksisteeriva vaenlase ründamiseks, kes olevat Brodšosse „läbi murdnud“, kord jälle hoopiski Ternopolisse taganemiseks...

Tõe huvides tuleb märkida, et perioodiliselt katkes keskmise astme komandöridel kannatus ja nad hakkasid ilmutama 1917. aastal äramuudetud „erainitsiatiivi“:

„...26. juunil kell 10 ründas 19.tankipolk polgukomandöri alampolkovnik Prolejevi algatusel vaenlast kagu pool Radehhovit asetsevate kõrgustike rajoonis. Denbinõ Ohladovski rajoonis võeti polk vastu organiseeritud tankitõrjekahurite tulega. Rünnaku tulemusena hävitati kuni 70 tankitõrjekahurit, 18 tanki ja kuni pataljon jalaväge. Polgu kaotused olid: 9 KV tanki ja 5 BT tanki...

...vaenlase suurte luurerühmade vastu tegutsemiseks eraldati 20.tankipolgu komandöri poolt 15 tanki, seejärel aga sooritati vasturünnak 20.tankipolgu ja motolaskurpolgu jõududega 10.haubitsapolgu kahe patarei toetusel... Meie tankide ilmumisel ei võtnud vaenlane lahingut vastu ja taganes kõrgendikeliini taha, kus vaenlase poolt oli organiseeritud tugev tankitõrjekaitse. Lahingu tulemusena... loeti kokku 56 lõmastatud või purukslastatud tankitõrjekahurit ja viis hävitatud vaenlase tanki. Meie kaotused: 4 KV tanki ja 7 BT tanki, lahingust ei tulnud tagasi neli tankiekipaži, nende seas ka salga ülem major Govor...“

Kogu see segadus lõppes 26. juuni õhtul kell kuus stseeniga, mis oleks justkui pärit mõnest õudusfilmist.

Pöördume uuesti tagasi Bagramjani memuaaride juurde: „...vaenlase lennuvägi avastas 15.MK komandopunkti. Ränga pommitamise tagajärjel kandis staap suuri kaotusi“.

15.MK lahingutegevuse aruandes on seda sündmust kirjeldatud palju täpsemalt: „18 vaenlase lennukit pommitasid rängalt komandopunkti... Pommitamine kestis 50 minutit, selle tulemusena said kaks punaarmeelest haavata ja üks surma“.

18 lennukit, 50 minutit pommitamist ja pihta said ainult 3 inimest?

Selle rünnaku tulemusena sai surma korpuse komandör kindralmajor Ignati Ivanovitš Karpezo. Kaasteenijad matsid kindrali maha sealsamas Toporuvi juures asuvasse metsa.

Ja siis jõudis korpuse komandopunkti Ivan Vassiljevits Lutai, komandöri asetäitja poliitalal, lihtsamalt öeldes – korpuse komissar. Saabus kohale, kuulas ära ettekande komandöri hukkumisest – ja käskis värske haa lahti kaevata.

Rindemehest kirjanik V.V.Karpov, NLKP KK liige, NSVL Kirjanike Liidu juhatuse esimene sekretär, annab oma tuntud (Võidu Marssali Žukovi ülistamisele pühendunud) raamatus komissari käitumisele sellise seletuse: Ivan Vassiljevits kaotas mure tõttu enesevalitsuse ja hakkas haa kohal rabelema nagu hüsteeriline preili...

Seda on raske uskuda. Meie komissaridel oli nii elulugu kui ka kasvatus liiga karm selleks, et neid sellistena ette kujutada. Tõenäoliselt paistis Lutaille miski asi kahtlane ja ta otsustas (ennem nagaan käes, kui pisarad silmis) isiklikult korpusekomandöri surma põhjustes selgust saada.

Haud kaevati lahti – ja Karpezo oli elus, tõi küll, ilma teadvuseta, raskelt pörutada saanud.

Lutai poolt ilmutatud valvsus ja sihikindlus päästsid kindrali elu, kuid päästa 15.MK-d hävingust, kuhu see tagasihoidmatult libises, ei õnnestunud kellelgi.

Sel ajal kui 15.MK eksles lühikeste hüpetega nõjutud kolmnurgas Radehhov-Brodõ-Busk ja 4.MK sooritas edasi-tagasi liikumisi marsruudil Lvov-Javorov-Lvov, liikus meie kolmas „vägilane“ – **kindral Rjabõševi 8.MK** – tulevase tankilahingu rajooni laia siksakiga nagu mäesuusataja ülisuurslaalomis.

Enne sõda oli 8.MK 26.Armees koosseisus, millel tuli ennesõjaaegsete plaanide kohaselt tungida peale Sambor-Žešov-Tarnuvi suunal. Juba 22. juuni hommikul kell 10 saabus armeestaabist käsk, mille kohaselt aeti korpus häirekorras jalule ning päeva lõpuks jõudis ta üle Sambori vahetult piirijõe Sani juurde.

Sel toimuski major Sõtniku juhitud eeltankisalgaga esimene lahing saksa jalaväega. Popeli memuaarides on seda kirjeldatud niimoodi:

„...jooksvad hallikasrohelised kujud kadusid „kolmekümneneljade“ ja KV-de roomikute alla. Terveksjäänud sõstsid jõkke ja püüdsid end ujudes päästa. Kuid tankikuulipildujad viisid tapatalgu lõpule...“

Edu arendada korpusel ei lastud. 22. juuni õhtul kell 22.40 saabus uus käsk – 23. juunil kell 12-ks peab 8.MK (mis oli juba läbinud 80 km Drogobõtšist lääne poole Sani äärde) olema koondunud Kurovitšei rajooni (25 km ida pool Lvovi, taganemine piirist 120 km kaugusele) 6.Armees juhataja Muzõtšenko käsutusse. Tankikolonnid liikusid tagasi, sooritades suure haagi üle 150 km pikkusel marsruudil Sambor-Drogobõtš-Strõi-Lvov.

Edasine sündmuste käik pole päris selge. Bagramjan kirjutab oma memuaarides, et peale nõupidamist Edelarinde staabis, kus võeti vastu otsus koondada 4.MK ja 8.MK Brodõ rajooni, sõitis Žukov 23. juunil „*koos rindestaabi esindajatega kindralleitnant Rjabõševi 8.MK-sse, et kohapeal tutvuda tema vägede seisukorraga ja kiirendada nende liikumist Lvovi rajoonist Brodõsse*“. Kuid ei Rjabõšev ega Popel ei maini oma mälestustes ühegi sõnaga seda Kindralstaabi ülema visiiti. Ent peamine pole muidugi visiitides, vaid selles, et 8.MK saadeti hoopis teise suunda.

23. juuni keskpäeval, kui tankidiviiside peajõud asusid umbes Nikolajevka jõe ääres (38 km Lvovist edelas) ja 7.MD oli juba jõudnud Lvovi eeslinna, käskis Muzõtšenko 8.mehkorpusel pöörata läände ja koonduda 23. juunil kella 19-ks Javorovist lõunas asuvasse metsa (s.o samasse rajooni, kuhu Muzõtšenko suunas rindejuhatare käske eirates ka 4.MK peajõud). Tohtud mitmekilomeetrised tankide, veoautode ja soomusautode kolonnid olid sunnitud teist korda ööpäeva jooksul pöörama peaaegu 180 kraadi ringi ja liikuma piiri äärde.

Sooritades kurnava öise rännaku ja läbides veel 80-90 km, jõudis 8.MK Javorovi juurde. Seal anti korpuse komandõrile üle pakett rindejuhatare uue käsuga (põhimõtteliselt vana käsu kordus): pöörata jällegi korpus ringi ja liikuda 24. juuni õhtuks Brodõ rajooni.

Sel korral ei õnnestunud Lvovis olevate ummikute ja tänavalahingute tõttu veel ühte forsseeritud marssi õigeks tähtjaks sooritada: 24. juuni õhtuks koondusid korpuse peajõud Buskis, aga 34.TD, mis ei hakanud Lvovi tänavalabürinti trügima, jõudis üle Žolkievi (Nesterovi) Bugi jõeni Kamenka-Bugski juures. Selleks ajaks oli Kamenka juba sakslaste eelvägede poolt hõivatud ja linnast tuli lahingutega läbi murda.

Ka see pole päris selge, millal siis täpselt 8.MK jõudis rünnaku lähterajooni. Rjabõšev kirjutab, et „25. juuni päeva teisel poolel koondusid korpuse väeosad Brodõst loodesse jäävasse rajooni“. Aga Bagramjani memuaaridest saame me teada, et **26. juunil** kell 4 hommikul „saadi ettekanne kindral Rjabõševilt. Korpusekomandõr teatas, et tema 34.TD jõuab Radzivilovi juurde, 12.TD - Brodõsse, aga 7.MD on ikka veel Buskis, Lääne-Bugi ääres...“

Ainus, milles pole kahtlust, on see, et 8.MK Drogobõtšist Brodõsse ümberdislotseerumise käigus (145 km linnulennult) pidi soomustehnika omal käigul läbima ligi 450 km, sajad tonnid kütust oli muudetud siniseks suitsuks, aga masinate juhid olid kolme öise marsiga viimase piirini kurnatud.

Veidi organiseeritumalt toimus teise ešeloni mehkorpuste – **Rokossovski 9.MK ja Feklenko 19.MK** – edasiliikumine.

Rokossovski hõivas sõja esimestel tundidel omal algatusel ringkonna autobaasi Šepetovkas ja paigutas sealt „eksproprieeritud“ veoautodesse oma 131.motoriseeritud diviisi. Tänu sellele omavolile suutis 131.MD (vaatamata rahvamajandusest autode mobilisatsiooni läbikukkumisele) jõuda juba 23. juunil Lutskisse, jõudes marsil ette mõlemast 9.MK tankidiviisist. Pärast seda võttis 5.Armees juhataja selle diviisi mehkorpuse koosseisust ära („seda tehti üle korpusekomandõri pea“, märgib Rokossovski selle kohta vihaselt oma memuaarides) ja asetas selle Stõri jõe joonele kaitsesse.

See oli kahtlemata õige otsus, ehkki see vähendas veelgi niigi alakomplekteeritud 9.MK lahinguvõimet ning seda tehti õigeaegselt. 131.MD päästis tol korral olukorra ja hoidis ära 5.Armees rinde läbimurdmise, mis oleks 25. juunil peaaegu sündinud tänu 22.MK ja 31.LK purustamisele. 24. juunil jõudsid 9.MK tankidiviisid koondumisrajooni ja astusid lahingusse Wehrmachti 13.TD eelväeosadega, mis püüdsid läbi murda Lutsk-Rovno maanteele Klevani rajoonis (40 km Lutskist idas). Nagu Rokossovski kirjutab, „ründas 20.TD 24. juuni koidikul eesliikuga polguga käigult sakslaste 13.TD motoriseeritud väeosi, mis olid Olõki juures öises puhkepeatuses, tekitas neile suurt kahju, võttis vange ja palju trofeesid... Edasi lõi diviis terve päeva edukalt tagasi kohalejõudvate vaenlase tankiüksuste rünnakuid...“ See edu oli seda enam muljetavaldav, kui meenutada, et 20.TD-s oli enne lahingute algust kõigest 36 (kolmkümmend kuus) tanki, millest 30 olid juba 1934. aastal tootmisest mahavõetud BT-5 kergetankid.

19.MK komandõril kindralmajor N.V.Feklenkol vedas vähem: Žitomiris ja Berditševis polnud „omani-kuta“ autobaase ja ka eesisev liikumismarsruut oli 19.MK-l 100 km pikem kui Rokossovski korpusel.

Sellest hoolimata jõudis 19.MK juba 25. juuni hommikul ettenähtud koondumisrajooni, olles oma äärmiselt kulunud õppe-lahingupargi T-26-tel läbinud üle 200 km. Marsi kõrge tempo saavutati komandõri oskusliku ja initsiatiivse tegutsemisega. Faktiliselt tegi Feklenko seda, mida kõrgem väejuhatas oleks

pidanud tegema kõigi Punaarmee mehkorpustega – vähendama ülemäära suureks paisutatud mehhaniseeritud koondiste arvu ja selle arvelt viima allesjäänud väeosade komplekteerituse ettenähtud normideni.

Nagu Vladimirski kirjutab, „jaotati enne rännakule asumist iga 19.MK tankidiviis kahte ossa – mobiilseks ja jala käivaks. Mobiilseesse ešelonile lülitati kõik korrasolevad tankid, mis koondati tankipolku (üks koondtankipolk diviisi kohta), samuti ka motoriseeritud polgu isikkoosseis ja diviisi eriväeosad, mida saadi vedada olemasoleva transpordiga.

Jalaväeešelonile lülitati kogu diviisi ülejäänud koosseis, millele ei jätkunud transpordivahendeid, rikkisolevad tankid aga jäeti maha Novograd-Volõnskis asuvasse remondibaasi... 213.MD, mis liikus autotranspordi vähesuse tõttu kombineeritud marsiga, jõudis 25. juuni hommikuks Polonnoje rajooni“ (s.o ta jäi korpuse peajõududest ligi 150 km maha ja sõdis edaspidi kindral Lukini 16.Armees koosseisus Šepetovka juures, 19.MK lahingutegevuses ta enam ei osalenud). Sel moel jäi ka 19.MK (nagu ka Rokossovski korpus) ilma motoriseeritud jalaväeta, mis vähendas veelgi ta niigi kasinat lahinguvõimet.

19.MK astus esimesena kõigist Edelarinde mehkorpustest Dubno juures algavasse tankilahingusse.

Ööl vastu 26. juunit jõudsid 40. ja 43.tankidiviiside eelväeosad Dubno äärelinnadesse, kus algaski kohtumislahing saksa 11.TD motojalaväe ja tankidega, seejärel ka kiirkorras sellesse piirkonda paisatud vaenlase 13.TD, 299.JD ja 111.JD jõududega.

Andes au kindral Feklenko initsiatiivile ja otsustavusele, peame mees ka seda fakti, et tänu Edelarinde kogu side- ja juhtimissüsteemi lagunemisele ei saanud 19.MK komandör nelja päeva jooksul mingeid käskke kõrgemalt väejuhatusest. Pole veel teada, milline oleks olukord siis olnud, kui ta (nagu näiteks 8.MK komandör Rjabõšev) oleks saanud ööpäeva jooksul kolm erinevat käsku...